

Environmentálna politika z pohľadu priemyselných zväzov

Združenie priemyselných zväzov SR (ZPZ SR) v rámci svojho pracovného zamerania sústavne venuje osobitnú starostlivosť problematike komplexného hospodárskeho rozvoja Slovenska. V rámci týchto svojich základných činností venuje sústavnú pozornosť problematike skvalitňovania, stabilizovania a transparentnosti podnikateľského prostredia Slovenskej republiky. Seminár, ktorý organizovalo MŽP SR spolu so Združením priemyselných zväzov SR na tému Environmentálna politika a rozvoj priemyslu Slovenskej republiky, mal za cieľ podporiť kontinuitu komunikácie medzi štátnou správou starostlivosti o životné prostredie, priemyslom a akademickou obcou SR. Takto zadefinovaný obsah i cieľ semináru tvorí významný segment celého snaženia priemyselnej i štátnej sféry vo vládou schválenom materiáli „Stratégia konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010 – Lisabonská stratégia pre Slovensko“.

S problematikou riešenia týchto národohospodárskych i podnikohospodárskych aktuálnych a naliehavých problémov sa zaoberáme prakticky v symbolickom čase ročného výročia vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie. Pri tejto príležitosti môžeme s hrdosťou konštatovať, že sme dosiahli celý rad pozitívnych výsledkov a úspechov. Napriek tomuto nám zostáva celý rad závažných problémov, ktoré musíme s maximálnym nasadením riešiť celá naša spoločnosť tak, aby sme boli dôstojným subjektom Európskej únie. Keď hovoríme o našom ročnom pôsobení v EÚ, treba si pripomenúť i niektoré základné postuláty environmentálnej politiky EÚ, s plnením a realizáciou ktorých sa budeme musieť v rámci našich rozvojových zámerov na Slovensku vysporiadať.

Environmentálna politika EÚ vznikla v pôvodne výlučne ekonomicky orientovanom európskom spoločenstve, z potreby zosúladiť environmentálne postupy členských krajín, ktoré pôsobili ako bariéry pre vnútorný trh európskeho spoločenstva. Preto aj environmentálne opatrenia mali v podstate len charakter noriem pre produkty a technologické procesy. S postupným vývojom sa pôsobnosť európskeho spoločenstva rozširovala aj na iné oblasti ako ekonomické. Boli zavádzané nové oblasti regulácie a nové nástroje, s cieľom zabezpečiť vysokú kvalitu životného prostredia EÚ ako celku. Dnešný postoj EÚ k životnému prostrediu v oblasti environmentálnej politiky je možné stručne charakterizovať takto: všeobecné politické ustanovenia, ovzdušie, odpady, voda, životné prostredie v mestách, ochrana prírody a biodiverzity, priemysel, chemické látky a biotechnológie, posudzovanie vplyvov na životné prostredie, environmentálne právo a ekonómia, jadrová bezpečnosť a ochrana obyvateľstva.

Európskej únii sa podarilo relatívne efektívne zlepšiť kvalitu prostredia v takých ukazovateľoch, ako sú kvalita ovzdušia, pitnej vody, úžitkovej vody a ďalších. Aj napriek technologickému pokroku sa však nepodarilo oddeliť ekonomický rast od materiállovej spotreby. Odborné odhady už dnes hovoria, že EÚ nedosiahne ciele, ktoré si stanovila pre základné ukazovatele, ako skleníkové plyny, SO_2 , NO_x a komunálny odpad.

Vo väzbe na environmentálnu politiku EÚ, ako aj zámery environmentálnej politiky Slovenskej re-

Prezident Združenia priemyselných zväzov SR Jozef Uhrík (prvý zľava) na stretnutí s ministrom životného prostredia L. Miklósom v apríli t. r. v Bratislave

publiky, sa ukazuje stále silnejúci postup globalizácie a z neho silnejúca vzájomná previazanosť vývoja životného prostredia, ekonomiky i sociálnych podmienok rozvoja spoločnosti. Tieto skutočnosti na jednej strane otvárajú možnosť efektívnejšieho zabezpečovania synergických efektov pri realizácii environmentálnych, ekonomických a sociálnych politík, a to tak na globálnej, ako aj regionálnej, národnej a miestnej úrovni, avšak na druhej strane si tento proces vyžaduje stále častejšie prierezové, horizontálne riešenia pretrvávajúcich i nových problémov. Všetky tieto komplexné vplyvy sa koniec-koncov presadzujú ako nutnosť určitej aktualizácie štátnej politiky životného prostredia SR. Podnikateľská sféra jednoznačne podporuje aktualizovanú štátnu environmentálnu politiku SR, ktorú bude štátna sféra, akademická obec, podnikateľská sféra, ako aj mestá, obce a ich obyvatelia spoločne realizovať, z čoho vyplýva potreba operatívne stanoviť jej jednotlivé priority.

V tejto oblasti bude potrebné, aby štátna správa - Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo hospodárstva SR a ďalšie zainteresované ministerstvá a štátne orgány spoločne s priemyselnou sférou navrhli a prijali také mechanizmy riešenia, ktoré umožnia zabezpečiť financovanie vyššie uvedených náročných úloh, nielen zo štátnych a súkromných zdrojov SR, ale vytvoria aj možnosti pre výrazné čerpanie finančných zdrojov z EÚ.

V súčasnej dobe sa podnikateľskej sfére ako naliehavé priority ukazujú tieto problémové okruhy:

- znižovanie emisií CO_2 a princípy pridelovania a obchodovania s emisnými limitmi v rokoch 2008 – 2012,

- návrh zákona o environmentálnych záťažoch a o doplnení zákona NR SR č. 145/1995 Z. z.

o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov,

- výklad a realizácia zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov vo vzťahu k pôsobnosti orgánov verejnej správy (IPKZ),

- zákon o odpadoch – efektívnosť fungovania a realizácia pôvodných zámerov Recyklačného fondu,

- problematika REACH – je zrejme, že táto problematika patrí do kompetencie Ministerstva hospodárstva SR, avšak svojím dopadom v značnej miere ovplyvňuje realizáciu environmentálnej politiky a podmienky rozvoja priemyslu Slovenskej republiky. Túto problematiku budeme riešiť osobitne v spolupráci s Ministerstvom hospodárstva SR, ako gestorom za danú problematiku.

V súčasnej dobe priemyselná sféra, reprezentovaná Združením priemyselných zväzov SR (ZPZ SR), rieši problematiku Národného alokačného plánu SR rozpisu kvót CO_2 na roky 2005 – 2007, kde v dôsledku zmeny kvóty EÚ sa významne sprísnil kvóty pre SR oproti pôvodnému predpokladu. Vo svojom stanovisku ZPZ SR, písomne zaslanom ministrom životného prostredia L. Miklósovi, sme prezentovali obavu, že takto sprísnený rozpis vytvára výrazne rizikovú situáciu v podnikateľskom prostredí, pričom ho značne zneisťuje a vytvára potenciálne predpoklady pre narušenie rovných podmienok v oblasti konkurenčného pôsobenia podnikateľských subjektov tak vo vnútri ekonomického priestoru SR, ako aj vo vzťahu k podnikateľským aktivitám našich subjektov k zahraničným. Zastávame jednoznačný názor, že kvalitu životného prostredia treba podporovať, ale tlak na znižovanie CO_2 nemá vytvárať za danej situácie podmienky pre rast obchodovania s CO_2 . V tejto oblasti je priorita kladená na kvalitu

životného prostredia a nie na ekonomický efekt z obchodovania s CO₂.

Preto k problematike rozpisu na roky 2005 – 2007, ktorá je súčasťou európskej schémy obchodovania a pripravovaného mechanizmu rozpisu kvót emisií CO₂ pre obdobie rokov 2008 – 2012 – tzv. Kjótske obdobie obchodovania, navrhujeme vytvoriť spoločnú pracovnú skupinu expertov MŽP SR a podnikateľskej sféry – ZPZ SR, ktorá sa bude riešením danej problematiky priebežne zaoberať. Obdobne ZPZ SR písomne prezentovalo svoje stanovisko k návrhu zákona o environmentálnych záťažach a o doplnení zákona NR SR č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov. V dôvodovej správe sa uvádza, že účelom návrhu zákona je utvoriť právny rámec pre zlepšenie stavu poškodených a ohrozených zložiek životného prostredia v dôsledku dlhodobej ľudskej činnosti a zároveň utvoriť podmienky pre postupnú elimináciu zdravotnej kontaminácie podzemnej vody, pôdy a horninového prostredia a sanáciu kontaminovaných zložiek životného prostredia. Hlavným cieľom je pritom dosiahnuť vysokú úroveň kvality jednotlivých zložiek životného prostredia a s tým súvisiacu vyššiu úroveň kvality života.

ZPZ SR ako najväčšia organizácia zastupujúca záujmy podnikateľskej sféry v oblasti priemyslu na Slovensku, nesúhlasí s predloženým návrhom zákona o environmentálnych záťažach vzhľadom na významný negatívny dopad na podnikateľské prostredie. Je možné konštatovať, že návrh tohto zákona nie je dostatočne presný a do určitej miery predbieha potreby spoločensko-ekonomickej praxe. Je možný jeho rozličný výklad, čoho dôsledkom by bola v prípade jeho prijatia právna neistota v podnikateľskom prostredí SR. Diskutabilná je potreba prijatia tohto zákona aj vzhľadom na to, že z legislatívy EÚ pre SR takýto záväzok nevyplýva, navyše v špeciálnych právnych predpisoch SR, v súvislosti s ochranou životného prostredia, sanovanie znečisteného životného prostredia upravené už je. Z týchto dôvodov ZPZ SR neodporúča predmetný zákon posunúť na ďalšie legislatívne konanie, a to najmenej až do doby horizontu roka 2007, ale navrhuje vytvoriť spoločnú pracovnú skupinu zástupcov MŽP SR, priemyselnej sféry a akademickej obce, ktorá spoločne vypracuje návrh tejto zákonnej normy vo väzbe na legislatívu Európskej únie.

Dovoľte mi taktiež stručne sa vyjadriť k problematike výkladu a realizácie zákona č. 245/2003 Z. z. o IPKZ. Rada Európskej únie prijatím smernice o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia v roku 1996 naplnila touto smernicou princípy environmentálnej politiky Spoločenstva, ktoré pozostávajú hlavne z prevencie znečisťovania a tam, kde je to možné, v zamedzení znečisťovania najmä opatreniami priamo pri zdroji. Snahou bolo tiež odstrániť prípadný prenos znečistenia z jednej zložky životného prostredia na druhú.

Hodnoty emisií, parametre alebo rovnocenné technické opatrenia, stanovené pre jednotlivé prevádzky, majú vychádzať z najlepšie dostupných techník, čo zahŕňa v sebe príslušnú technológiu, jej geografické umiestnenie a miestne environmentálne podmienky, avšak bez predpísania použitia konkrétnej techniky. Dostupné znamená, že sú vyvinuté do takej miery, že táto dovoľuje ich použitie v príslušnom priemyselnom odvetví za ekonomicky a technicky únosných podmienok, teda nie za každú cenu. Nemenej závažným je aj princíp informovania verejnos-

ti a jej účasť pri povoľovacom procese. Smernica stanovila aj termíny, dokedy majú mať prevádzky, na ktoré sa smernica vzťahuje, vydané povolenia v súlade so smernicou, a to do 30. 4. 2004 pre nové prevádzky a do 30. 10. 2007 pre existujúce prevádzky. Jednotlivé členské štáty na prijatie odpovedajúcich právnych noriem dostali 3 roky.

Táto smernica bola do práva SR transponovaná zákonom č. 245/2003 Z. z. o IPKZ, ktorý nadobudol účinnosť dňom 31. júla 2003. Všetky termíny boli prevzaté zo smernice, teda tam, kde prevádzkovateľ členského štátu EÚ mal na prípravu žiadosti, získanie povolenia a vysporiadanie sa s potrebnými opatreniami minimálne 8 rokov, prevádzkovateľ na Slovensku má v tom najlepšom prípade 4 roky a menej. Nové prevádzky na Slovensku mali pritom na podanie žiadosti a získanie povolenia spolu 9 mesiacov (v ostatných členských krajinách minimálne 5 rokov).

SR si stanovila zložitejšiu cestu aj v prípade ustanovenia úplne nových povoľovacích orgánov (odborní integrovaného povoľovania a kontroly na jednotlivých inšpektorátach SIŽÚ), kým napr. Nemecko (ale aj ďalšie členské štáty EÚ) nezmenilo systém zložkového povoľovania a nevydávala samostatné integrované povolenie. Nemecko do existujúceho povolenia doplnilo nové prvky z integrovaného povoľovania a postupuje overeným zložkovým povoľovaním aj v súčasnosti.

Združenie automobilového priemyslu SR sa pri prijímaní zákona o odpadoch stavalo kriticky k myšlienke vzniku Recyklačného fondu (RF). Po vzájomnej diskusii sme si uvedomili, že naštartovanie procesu zberu a spracovania odpadov potrebuje prvotnú akumuláciu finančných prostriedkov. Historický vývoj a proces budovania kapacít a systému zberu a spracovania starých vozidiel v západnej časti EÚ sme na Slovensku museli dobehnúť nepomerne v kratšom čase.

Od prijatia zákona o odpadoch v roku 2001 sme iniciovali viaceré zmeny legislatívneho základu tak, aby prišlo ku korektnému a efektívnemu fungovaniu celého procesu. Oproti pôvodnému zneniu zákona, ktorý ukladal povinnosť zaplatiť poplatok do RF len hromadným dovozcom, dnes platí každý dovozca vozidla. Súčasne sme legislatívne zabezpečili aj efektívnu kontrolu vybraných prostriedkov. V procese výberu poplatkov postačuje dotiahnuť len posledné detaily. Celková suma finančných prostriedkov akumulovaných v RF v súčasnosti presiahla 530 mil. SK. Sumou takmer 140 mil. SK podporil RF výstavbu 15 spracovateľských miest, z ktorých 10 už má aj autorizáciu MŽP SR. Aj napriek tejto snahe zostáva legislatívne nedoriešené spracovanie starých vozidiel. Pre posledného držiteľa vozidla nevzniká povinnosť odovzdať staré vozidlo – nebezpečný odpad – spracovateľovi. Paradoxne je zákonom dovolené, aby si majiteľ toto staré vozidlo ponechal na základe čestného prehlásenia. Tento legislatívny stav spôsobil, že so starými vozidlami v zmysle zákona o odpadoch dnes manipulujú osoby k tomu nespôsobilé, navyše na základe čestného prehlásenia o ponechaní si nebezpečného

odpadu. Z celkového počtu niekoľko desiatok tisíc vyradených vozidiel za posledný rok sa k spracovateľom dostalo len 723 kusov. S ohľadom na tieto skutočnosti a pre potrebu efektívneho fungovania celého procesu požadujeme najmä:

- aby MŽP SR jednoznačne zastrešovalo problematiku recyklácie starých vozidiel a z pozície zodpovedného orgánu štátnej správy za plnenie príslušných limitov dokázalo dohodnúť a legislatívne zabezpečiť spoluprácu aj s ďalšími dotknutými štátnymi orgánmi, a to najmä Ministerstvom dopravy, pôšt a telekomunikácií SR a Ministerstvom výstavby SR spoločne s Policajným prezidiom;

- aby MŽP SR prostredníctvom nižších zložiek orgánov štátnej správy, a to najmä úradov životného prostredia, zabezpečilo efektívnu kontrolnú činnosť. Pre tých, ktorí konajú v rozpore so zákonom o odpadoch, je potrebné uplatňovať príslušné sankcie.

Pevne verím, že po doriešení legislatívnych a kompetenčných problémov sa proces zberu a spracovania starých vozidiel efektívne rozbehne, a Slovensko sa tak aj v tejto oblasti stane vzorom v Európe. Tým ukážeme, že aj myšlienka vytvorenia Recyklačného fondu a cesta, ktorú sme pred 4 rokmi zvolili, bola správna.

ZPZ SR si je vedomé, že aktualizácia a realizácia environmentálnej politiky SR vo vzťahu k realizácii hospodárskej i priemyselnej politiky a ich vzájomnému minimálne negatívne dopadu na sociálnu politiku SR, vrátane aktualizácie a prijímania potrebných nadväzných zákonných noriem, predstavuje mimoriadne zložitú a náročnú úlohu tak z hľadiska vecného, ako aj časového zabezpečenia komplexného riešenia danej problematiky. ZPZ SR odporúča, aby jednotlivé etapy prác boli realizované koordinovane pod gesciou MŽP SR v spolupráci so ZPZ SR a ostatnými profesnými organizáciami priemyslu, ako aj predstaviteľmi akademickej a vedeckej obce, t. j. Slovenskej rektorskej konferencie a SAV. Z takto koncipovaných štruktúr navrhujeme vytvoriť stále pracovné skupiny na riešenie aktuálnych problémov.

Môžem s uspokojením konštatovať, že bola dosiahnutá zhoda vo vytvorení pracovnej skupiny k týmto problematikám: znižovanie emisií CO₂ a princípy pridelovania a obchodovania s emisnými limitmi v rokoch 2008 – 2012, návrh zákona o environmentálnych záťažach, výklad a realizácia zákona č. 245/2003 Z. z. o IPKZ.

(Pozn. red.: Príspevok odznel na seminári Environmentálna politika a rozvoj priemyslu SR, v Bratislave 28. 4. 2005.)

Jozef Uhrík
prezident Združenia priemyselných zväzov SR

